

אורח חיים 1234567

עיני יצחק – ציונים והערות

הערות

וכל הפסוקים שאחריהן, שכן כתב בזה"ל, אחר שמשלימים לברך לחתן, עומד גם הוא ומברך לקהל ואומר, ברכתם אותי, אלהים יברך אתכם. שמחתם אותי וכו' [עיי' לעיל הערה תקפ"ח ד"ה ובתכאליל] ומברך שהחיינו על מצוה שהגיעה לידו, אם היו (לו) [אלו] נישואין ראשונים. ויש אומרים [נ"א ויש "שאמרו"] שאין מברך שהחיינו עד שיוולד לו בן [נ"א נוסף, על המילה ועל פדיונו]. (ואמרו) משל לנוטע אילן שאינו מברך שהחיינו עד שאוכל מפירותיו. ולא כן הדעת [ר"ל שאין הסברה נותנת כדבריהם. ובנ"א הגירסא ולא כן "הדין". יב"ן], כי הברכה על עשיית המצוה ולא על הביאה [עיי' לעיל הערה ב' ד"ה וזהו], כי כשיבוא עליה נקרא נוטע ואינו מברך שהחיינו, אבל כאן מברך. ולא עדיפי כלים חדשים מקידושי אשה, שהקונה כלים חדשים מברך עליהן שהחיינו כשלו בשן. [בכתי"ק שלמהרי"ו ראיתי כתוב כאן, שמברך עליהם שהחיינו "כשקונה אותם". ועיי' לעיל חלק אורח חיים הלכות ברכת שהחיינו סימן מ"ה סעיף ח']. והני מילי באשה ובתולה [נראה שצ"ל ב"בחור" ובתולה, כדמוכח מדבריו בהמשך. שוב ראיתי בנ"א כתוב והני מילי באשה "ראשונה" ובתולה. וכך הוא בכתי"ק שלמהרי"ו עצמו משנת א'תתקנ"ו ה'ת"ה. וכן ראיתי בקונטרס סדר קידושין כת"י ישן בזה"ל, שמחתם אותי וכו' ומברך שהחיינו אם היא אשה "ראשונה לו" ובתולה ע"כ. יב"ן], אבל גרושה או אלמנה, או גרוש או אלמנה, לא, שאין זיווגם [בכתי"ק שלמהרי"ו, שאין זיווג] אלא נפשות (ועשוקות ונענושות מן השמים כמו שביארו רבותינו ז"ל עכ"ל. ומסתברא כי כתב מהרי"ו זאת, לאפוקי ממה שמצאתי כתוב לאחד מן החכמים בפירושו לתכלאל לא נודע לי שם כבודו בזה"ל, אחר שמשלימין לומר שבע ברכות, עומד החתן ומברך לקהל וכו' ואינו מברך שהחיינו אלא כשיהיה לו בן ממנה, מברך בעת מילתו ופדיונו ע"כ. **שוב** ראיתי בכתי"ק שלמהרי"ו משנת א'תתקנ"ט ה'ת"ח שהוסיף כאן דברים בזה"ל, וגם יש שאמרו שהנישואין כמקח וממכר, ואין בהן שהחיינו. והתשובה על זה, שהלוקח (כשהוא רוצה למכור כשמרויח בסחורה. ולפי שכוונת דעתו מתחילת המקח למכור, אינו מברך שהחיינו. אבל דבר שקונה אותו לעצמו ואינו רוצה למכרו, כגון מלבושים וכיוצא בהן, צריך לברך עליהם שהחיינו אעפ"י שיש לו מאותו דבר שקנה. כך זה מכיון שכוונת דעתו מתחילה כשקנאה [את האשה. יב"ן], שלא למכרה, מברך שהחיינו על מצוה שאירעה לידו, שהרי היא מתרי"ג מצוות [עיי' לעיל סעיף א', והערה ב' שם ד"ה וזהו]. וגם על כלי חדש שהגיע לידו וקנאו ואינו רוצה למכרו [מברך שהחיינו. יב"ן]. ואילו היתה כוונתו למכרו מתחילה כדרך התגר, לא צריך שהחיינו עכ"ל. ועיי' עוד לקמן הערה תקצ"א ד"ה והנה.

ראוי להשגיח על הציציות בטליתו של חתן, כיון שישנם אנשים רעים וחטאים שעלולים לקשור אחד מחוטי ציציותיו בעת חופתו כדי לכשפו שלא יוכל להיזקק לכלתו. ולכן נזהרים במקומות שמנוסים בזה, להיות סובבים את החתן דוקא קרובי וידידיו ועיי' עוד לעיל הערה כ"ה ד"ה ברם. ובסעיף כ"ג, והערה קפ"ו שם) לפקוח עיניהם לבלתי יקרב אליו איש זר וצר, להשבית אויב ומתנקם מליגוע בטליתו. כי בקלות יוכל לקשור אחד מהחוטים, שהוא כמו הקשרים שנוהגים לעשות בקצוות

הלכות עטיפת החתן בטלית

רכב

אוצר החכמה

עיני יצחק – ציונים והערות

החוטים כדי שלא תתפרק שזירתו ויכדלעיל בחלק אורח־חיים הלכות ציצית סימן ח' סוף סעיף כ"ח, מבלתי שירגישו בו אחרים. ועניין זה ידוע ומפורסם, ונזכר כבר בתרגום ירושלמי ובמיוחס ליונתן, שמפרשים כך דרך דרש את הפסוק לא יחבול רחים ורכב (דברים כ"ד, ו') לא יהוי גבר אסר (דהיינו קושר, מלשון בית האסורים) חתנין וכלין בַּחֲרָשִׁין (דהיינו בכשפים). ובקטורת הסמים שם ראיתי שפירש שאוסר חתן וכלה, שלא יוכל לבעול בעימ"צ וגורם שיוציא שז"ל, ולא נברא בן־אדם וכו' יעו"ש. אמנם לכאורה נראה שהכוונה גם מבלעדי שיבוא לידי איסור חמור זה [ועיין עוד לעיל הלכות שמירת־הברית סימן ר"ד הערה ל"ה ד"ה כמורכ, מדוע לא נזכר בתורה בהדיא איסור הו"ז¹²³⁴⁵⁶⁷], אלא שאינו יכול אפילו להתקשות. והראיה שהזכיר התרגום גם כלות, דמשמע שיש פעולת כישוף גם עליהן בפני עצמן [ואולי אין זה סותר בהכרח לדבריו, כי כיון שהיא מכושפת, אינו יכול להיות עמה כדרך כל הארץ, וממילא בא לידי איסור]. ובספרים לא ראינו שנזכר מזה, אבל ידענו במציאות בזמנינו שישנם מקרים כאלו שאינם יכולות לסבול תשמיש [ונראה כי זהו מה שנזכר בשו"ת פעולת צדיק למהרי"ץ חלק ג' סוף סימן רס"ה בשם שו"ת המבי"ט חלק א' סימן שד"מ שיש מורדת המואסת תשמיש בין מבעל זה בין מאחר, וכדלקמן בהלכות כתובות סימן ר"ח הערה קס"ג ד"ה ואף], ומייחסים זה הרופאים לחולי נפש, ובפרט מפני שבילדותו אירע להן שביקשו רשעים לאנסן וכיוצא בזה. ולפי האמור נראה שיש בזה גם אופן שלי־כישוף. [ובדעת זקנים מבעלי התוספות על פסוק והוא ימשל בך (בראשית ג', ט"ז) פירשו לא תאסור כלין וחתנין, שאם אירס אשה לא יניחנה לישיב עגונה באירוסין זמן מרובה ע"כ. וזאת מפני שלא היה בגירסתם תוספת תיבת בחרשין. ובמעם לועז כי תצא דף תתקכ"ג הבין בכוונת התרגום שאסור "להשהות ולעכב" חתן וכלה מלינשא על־ידי כשפים, והוסיף בשם פני דוד להחיד"א שהוא הדין בכל דבר אחר יעו"ש. ואולי נדחק בזה מפני שלא ידע מפעולות אלו, או כוונתו להסתיר ולהעלים העניין שלא יתפרסם, או דיבר בלשון נקייה]. ובפירוש יונתן שם האריך בעיקר העניין, וכתב שהוא עוון פלילי ורגיל בדורות הללו, ורשע העושה כן אין לו כפרה עולמית ואין לו חלק לעולם הבא, וכופר בביאת המשיח. וסיים להביא שם מספר חרדים (פרק ה' מצוה ע"ב. דף ק"כ) מעשה נורא שאירע בזה. וכן הובא במדרש תלפיות ענף חתן וכלה, הקושר את החתנים, או לאיזה אדם, הרשע העושה זו אין לו כפרה וכו' יעו"ש^ב. ומהאיי טעמא מנהג ירושלם להתיר כל הקשרים שבבגדי החתן והכלה קודם החופה כדלעיל הערה ר"ל ד"ה ישנם, ועיין עוד לקמן בהערה תרי"א ד"ה ואולי, ובהלכות שבעת ימי המשתה סימן ר"ז הערה שי"ח ד"ה ובספר. ובנחלת יוסף חלק ב' דף כ' ד"ה אם, ובמקום מקדש פרשת ויצא דף פ"א, ובקובץ מבקשי תורה תמוז ה'תשס"ב דף קע"ד. וגם בספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים הובא עניין זה, כגון באור זרוע חלק א' סימן תשנ"ד בשם תשובת רבינו ישעיה דיטראני, וכן הוא בשו"ת הרי"ד סימן ע"ט, על אחד שנשא אשה ושהה כשלוש שנים, ולא יכל לבוא עליה, אם יש לכופו ליתן גט וכו'. לא הודעתני היאך היה העניין, אם הוא בריא וכו', או מחמת שהוא קשור על־ידי כשפים וכו' יעו"ש. וכן בכנסת הגדולה סימן ס"א בהגהת בית יוסף אות ט' הביא להלכה נדון בראובן שנשא אשה ומחמת כשופים שעשו לו וקשרוהו, לא בא עליה כדרך כל הארץ, גובה תוספת כתובתה, אפילו תודה היא

רל שלחן ערוך המקוצר סימן ר"ו

מט כדי לְחַזֵּק את תוֹקֵף ההתחייבויות שבשטר־הכתובה, נוהגים שהרב מְסַדֵּר־הקידושין עושה עבור הכלה קְנִינ־סוּדָר

עיני יצחק – ציונים והערות

שלא בא עליה יעו"ש, ובמ"ש בס"ד לקמן בהלכות כתובות סימן ר"ח הערה קמ"ז ד"ה גס. **והקשירה** היא לאו דוקא בציצית כדלעיל, אלא ישנם הלוקחים את הגיד של־עגל או הכבש שנשחט לצורך שמחת הנישואין של־חתן זה וקושרים עליו חוט, וזה פועל במקביל על גידו של־חתן, ולכן גם מזאת נזהרים קרוביו וידידיו בשעת השחיטה לבלתי יקח אותו משהו. ויש שלוקחים מעי מן הפרה ששחטו לנישואין וקושרים בשעת אמירת שבע ברכות שבעה קשרים, קשר על קשר שבע פעמים, על כל ברכה קשר. ומלבד הקשירה הם אומרים או עושים דברים נוספים, שאם לא כן לא הייתי כותב דברים אלו, פן ילמדו פועלי־און לעשות רע, ולא כתבתים אלא למען דעת להישמר מהם. ומבקי בעניינים אלו שמעתי עוד, דלאו דוקא ציצית של־חתן אלא יכול המכשף לפעול זאת אפילו בציצית של־עצמו, ולא עוד אלא בכל דבר שיקשרנו הקושר בשעת החופה ואפילו אם יסגור מנעול לכוונה זו, גם אם הוא נמצא שם בקצה אולם־החתונה, מזיק ע"כ. ועיין עוד להלן חלק חושן־משפט הלכות שמירת הנפש סימן רכ"ד הערה כ"ו ד"ה הגם.

וכיון שצערו של־חתן מכך, גדול מנשוא, גם הכלה מתייסרת, וכן שתי משפחותיהם, ראוי לדעת שבספרי קמיעים וסגולות, הן הנדפסים והן שבכת"י, מתימן ומשאר ארצות, הביאו אופנים שונים כיצד להתיר ולבטל קשירה זו. ומצוה לבוא לקראתם, כדי שלא יסבלו זמן רב, ולתועלת זו העליתי בס"ד בעצה ותושיה ע' קשור כמה אופנים מהם, אותם שהם קלים ופשוטים, ומשם תדרשנו לכשיצא לאור בעזה"ת. **וכאשר** עיינתי בספרים אלו, נדהמתי לראות שכתבו לא רק כיצד להתיר, אלא גם כיצד לקשור. ולא רק דרך אחת או שתיים, אלא הרבה מאד. ולא עוד אלא שיש ביניהם שמות הקודש ומלאכים ופסוקים שונים, ונרתעתי לאחורי היתכן שאנשים יראייהם תלמידי־חכמים וצדיקים החזיקו ספרים כאלה ברשותם והעתיקום. והגם שמצינו כי הסנהדרין צריכים לדעת גם ענייני כשפים, וכתוב לא תלמד לעשות (דברים י"ח, ט') אבל אתה למד להבין ולהורות, כדאיתא בסנהדרין דף סח. ובמנחות דף סה. ד"ה בעלי, אבל איך בנדון דידן פועלים דברי תורה וקדושה לאיסור ולנזק. ולא נחה דעתי עד שזיכני הי"ת ואורו עיני בראותי הגהה לאחד מחכמי תימן, לא נודע לי שמו, בגליון אחד הספרים האלה שהעיר על כך בכת"י. אמנם לא יכולתי להעתיק לשונו ממש, יען שנקרע קצת משולי הדף, אבל תוכן דבריו כך הוא, לא לחנם נכתבו השמות הללו איך לקשור את האיש, אלא לפי שיש רשע שאינו רוצה לישא אשה [כדי שלא יצטרך לפרנס אותה, או שלא יצטרך ליטפל בילדים, או מכל סיבה אחרת. יב"ן] ואוסר אשת־איש על בעלה, לזה ראוי לעשות כך עכת"ד. אכן נודע הדבר שפעולות אלו יש מהן לשם שמים, כגון ריוק זה שנותן עיניו באשת־איש, והוא הדין לכל כיוצא בזה כגון מי שבכח זרועו ושלטונו לוקח לו אשה, לזאת הוזקקו לדעת איך לפעול כדי שלא יפיק אותו רשע את זממו. [ובזה יובן מדוע לא כתבו אופני הפעולות לקשור את האשה, כי מטרוניתא כזו לא שכיחא]. לאידך גיסא יש רשעים שנשתמשו בזה לרעה, ועל כגון דא נאמר (הושע י"ד, י') וצדיקים ילכו בם וגו'.